

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 4 (6)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

4

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Юлдашев Ш.Г. Конвергенция и поляризация развитых и развивающихся стран в эпоху развития искусственного интеллекта.....	8
Mamatov B.S. Foreign investment is an important factor of economic growth.....	15
Raximova K.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya kompaniyasining rivojlanish tendensiyasi.....	22
Karimov Sh.X. Turizmni barqaror rivojlantirishda hududiy boshqaruv omillarining ahamiyati.....	26
Raximov D.Sh. To‘qimachilik sanoatida diversifikatsiya darajasi va iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlili.....	30
Rashidova K. Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing faoliyati samaradorligini oshirish.....	32
Хакимов Д.Р. Процессы, возможности и ограничения экономической интеграции между Республикой Узбекистан и Китайской Народной Республикой.....	37
Olimjanova Sh.O., Eshonqulov I.N. O‘zbekistonda agrar munosabatlarni takomillashtirishda resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish masalalari.....	42
Valikulov Sh.Z. O‘zbekistonda neft-gaz sanoatiga investitsiyalarni jalb qilishning institutsional muammolari va yechimlari.....	48
Ganieva L.S. Bojxona xizmatlari samaradorligini oshirishning nazariy asoslari.....	52
Axrorova N.U. Turizm xizmatlaridan tajriba iqtisodiyotiga o‘tish: evolyutsion tahlil.....	56
Kamilova A.N. Sanoat ishlab chiqarish korxonasida mehnatni normalashtirish menejmentini tashkil etish va takomillashtirish yo‘llari.....	61
Umurzakova Z.S. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni takomillashtirish chora-tadbirlari.....	66
Abdiyeva D.K. Priority directions for improving the national logistics policy in Uzbekistan.....	69
Xalimova N.J. Kreativ turizm: nazariy asoslar va ta’riflar qiyosiy tahlili.....	74
Maxramova N.Y. Strategik menejmentda qadriyatlar zanjiri: raqobatbardoshlikni oshirishning konseptual asoslari.....	78
Zaxirova G., Shavkatova N.O’. O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish masalalari.....	82
Maxmudov H., Muxtarova G., Maxmudov H. Ekologik muommolar va ularning mamlakat iqtisodiyotga ta’siri.....	86
Umurzakova M.N., Gulahmadov Sh.A. Davlat ichki va tashqi qarzlarning ijobiy va salbiy jihatlar tahlili.....	89
Xasanov I.M. O‘zbekistonda mulkchilik munosabatlarning transformatsiyasi: tadbirkorlikni rivojlantirish omili sifatida.....	94
Abdullayev M.G’. Personalni boshqarish tizimining ilmiy-nazariy asoslari va uning korxona samaradorligiga ta’siri.....	101
Адилов Б.Б., Абдуллаева М.К. Ўзбекистонда саноат корхоналарини ривожлантириш, тенденциялари.....	105
Абдуғаниев Ё.Ж. Яшил иқтисодиёт - барқарор ривожланиш мақсадларининг янги парадигмаси сифатида.....	112
Xusanboyeva T.M. Talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to‘garaklarning o‘rni va ahamiyati.....	116
Xashimova S.N. O‘zbekiston milliy yashil taksonomiyasi mohiyati va ahamiyati.....	120
Mitillayev I.T. Tijorat banklarida kredit risklarini baholashda zamonaviy scoring modellari va ularning samaradorligini oshirish yo‘llari.....	124
Бобоқулова М.Ғ. Инвестиция муҳити ва Ўзбекистондаги инвестиция жараёнларининг динамикаси.....	127
Bekberganova M.R. “O‘zbekistonda sug‘urta kompaniyalari tushumlarining ekonometrik tahlili”.....	134
Рахимова М.Ш. Модернизация системы социальной защиты.....	138
Oqboyev A.R. Tadbirkorlik subyektlari eksport salohiyatini xalqaro standartlar asosida oshirish yo‘llari....	142
Djumanova R.F. Aholi turmush sifatini baholashning metodologik yondoshuvlari.....	147
Mamatov B.S., Umurzakova M.N. Davlat tibbiy sug‘urta tizimida bepul xizmatlar, reimbursasiya va foydalanish shartlari.....	154
Ешимбетов У.Х. Қишлоқ хўжалигини ҳудудий ташкил этиш ва иқтисослаштиришнинг илмий асослари.....	158
Xodjaeva F.K. Sanoat ishlab chiqarishini tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish....	167
Yusupova M. Hududlarda ayollar va yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda institutsional qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	171
Abduxalilov B.Z. O‘zbekistonda IT provayderlar xizmatlari raqobatbardoshligini oshirish: huquqiy va institutsional asoslar.....	175
Abdisamatov A.A. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	178

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

Abdusalomov I.J. Korxonalarda chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish va uning moliyaviy natijalarga ta'siri.....	182
Amirov L.F., Sokhibjonova S.S. Directions for increasing agricultural product exports in the context of a green economy.....	185
Boltaxo'jayeva I.O'. Ways to improve the enterprise management system based on modern management models.....	191
Dehqonov U.M., Sativaldiyeva G. Korxonalarda bo'nak to'lovlari hisobining moliyaviy hisobotga ta'siri va ularni optimallashtirish bo'yicha tahliliy yondashuvlar.....	195
Isoqova M.A. O'zbekistonda yashil energiyadan foydalangan holda kichik biznesni rivojlantirishning institutsional va moliyaviy mexanizmlari.....	199
Mamadaliyev B., Teshaboyev J. Korxonalarda mehnatga haq to'lash hisobini avtomatlashtirish va audit samaradorligini oshirish yo'llari.....	202
Poziljonov M., Teshaboyev X. Davlat muassasalarida asosiy vositalarning hisobini takomillashtirish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	206
Rustamova F.A. Qishloq hududlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlarning roli.....	209
Tursunboyev Q.O. Transport xizmatlari ko'rsatish sohasida kichik tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	213
Umarov T.S. Hududlarda qurilish korxonalarini faoliyatini samarali tashkil etishni ekonometrik modellash va prognozlash.....	216
Xo'jaliyev A.O., Avilov N. Moliyaviy natijalar hisobi va auditda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....	220
Xomidov T.T., Arziboyeva R.S. Bank aktivlarining tarkibi va ularni boshqarish omillari.....	223
Xusainov M. Sanoat korxonalarida mahsulot tannaxsini kalkulyatsiya qilish tizimini takomillashtirishning metodologik asoslari va audit mexanizmlarini rivojlantirish.....	227
Begaliyeva M.A., Egamshukurova N.R. Jahon savdo tizimi va milliy iqtisodiyot uchun uning ahamiyati..	231
Gulimboyev S.I. Korxonalarda moliyaviy resurslar taqsimotining zamonaviy usullari.....	235
Ibodov J.Q. Moliyaviy tizimning xizmatlar sohalari va bo'g'inlari.....	239
Jumabayeva K.B. Xalqaro pensiya tizimi modellari va ularning mintaqaviy tamoyillari.....	243
Khusanova Z.R., Yo'ldasheva Z.U. Global trends in the development of international tourism services....	249
Sadullayev M.D. Sanoat korxonalari innovatsion faoliyatini boshqarish.....	252
Tilabov N.T. Davlat qarz siyosatini samarali boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	256
Toshtemirov Y.N. O'zbekistonda logistik faoliyatni rivojlantirishning hozirgi darajasi.....	264
Toshtemirova Z.M. Mahalla institutining iqtisodiy integratsiya jarayonlaridagi strategik ahamiyati.....	268
Uralov E.O. Surxondaryo viloyati xududida sanoatni shakllanishi va rivojlanishi.....	273
Xursanova F.Sh. Budjetlararo munosabatlarning iqtisodiy mazmuni.....	278
Yuldasheva G.A. Investitsion qarorlarni kabul qilishda moliyaviy tahlilning ahamiyati va roli	282
Абдуллаева Р. Тadbirkorlikning zamonaviy kuryentlari.....	287
Юлдашев А. Фаргона вилояти маҳаллаларида инвестиция фаоллигини оширишнинг институционал асослари	292
Abdumalikova Z., Razakova B.S. O'zbekiston sug'urta bozorini moliyaviy texnologiyalar (insurtech) asosida rivojlantirish: imkoniyatlar va yo'nalishlar.....	294
Azimov B.F. Milliy innovatsion tizimni boshqarishda tashkiliy-institutsional va moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarning roli.....	300
Begaliyeva M.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'lim tizimida sifat menejmentini samarali joriy etishning ahamiyati.....	304
Dawletmuratov A.M. Xizmatlar bozorini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish va daromadlarni ko'paytirish mexanizmlari.....	308
Karimova L.S., Jabborov A.A. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot: holati, muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	313
Maxmudov F.U. Oliy ta'lim muassasalarida moslashuvchan marketing strategiyalarini ishlab chiqish mexanizmlari.....	319
Navruz-zoda L.B. Kichik biznes subyektlarining kadrlar salohiyati va bilim infratuzilmasiga bo'lgan talablari: Buxoro viloyati misolida.....	323
Nishonboyev D.E., Abdumalikov S.T. Chorvachilik tarmog'ini innovatsion boshqaruv asosida rivojlantirish istiqbollari.....	327

Nurmirezayeva N.R. Valyuta kursi o‘zgarishining eksport-importga ta’siri: O‘zbekiston misolida amaliy baholash.....	331
Rahimov A.M. Hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishda qayta ishlash sanoatini rivojlantirishning samarali mexanizmlarini takomillashtirish.....	335
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini baholashning xalqaro tajribasi va uni joriy etish.....	339
Ravshanova M.M. Hududiy iqtisodiy salohiyatni baholashda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish va ularning elektron tijorat tizimidagi o‘rni.....	343
Ro‘ziboyeva M. O‘zbekistonda ishchi kuchi migratsiyasi va iqtisodiy o‘sish darajasining o‘zgarish dinamikasi.....	347
Saidova F.K., O‘rozov Sh. Korporativ ijtimoiy mas’uliyat (CSR) va yashil iqtisodiyot: logistika sektorida boshqaruv strategiyalari.....	350
Sultonov S.N. Hududlarda klasterlarini investitsion - innovatsion rivojlantirish istiqbollari (Qashqadaryo viloyati misolida).....	354
Sultonova D.U. Korxona iqtisodiyotida resurslarni boshqarishning raqamli-integratsiyalashgan modelini takomillashtirish.....	358
To‘raxojayev H.H., Hoshimov P.Z. Islomiy banklarning ishlash tamoyili va islom moliya tizimining O‘zbekiston iqtisodiyotiga tadbiqu.....	362
Tursunova N.U. Bridging the innovation gap: development-focused entrepreneurship support and international intermediaries.....	368
Акрамова Г.А. «Роль женщин-ученых в совершенствовании механизмов коммерциализации ремесленных услуг Узбекистана в условиях цифровой экономики».....	374
Болтаев Ж.А. Трансформация банковского сектора в условиях цифровизации мировой экономики..	379
Жунайдуллаев М.А. Жанубий Кореяда рақамли таълим технологиялари орқали индивидуал спортчиларини тайёрлаш тизимини бошқаришнинг миллий хусусиятлари.....	384
Митрушова М.Л. Интеллектуальный капитал как ключевой фактор инновационного развития предприятия.....	388
Муродов О.У. Барқарор ривожланиш тушунчаси ва унинг иқтисодий, ижтимоий ҳамда экологик мезонлари.....	392
Саидова Г., Ибрагимова К., Қурбонов А. Рақамли трансформация шароитида енгил саноат корхоналари маҳсулотларининг халқаро рақобатбардошлигини ошириш стратегиялари.....	396
Sarkarov S.Z. O‘zbekistonda qurilish sohasining texnologik bisqichlar kesimida rivojlanishi.....	401
Minojiddinova N.M. Aksiyadorlik jamiyati korxonalarida xodimlarni samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari.....	406
Ruzmetova I.Y. Xorazm viloyati iqtisodiyotida kichik biznesning o‘rni.....	410
Qudratov D., Ismoilov A. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning tarmoqlar rivojidadagi o‘rni.....	414
Qodirov H.D. Soliq ma’muriyatchiligini takomillashtirish orqali davlat byudjeti daromadlarini barqaror oshirish yo‘llari.....	417
Kinjayev K.N. Banklarda kreditlar tasnifini yaxshilash orqali rentabellikni ta’minlash yo‘llari.....	421
Макушина А.Ю. Государственная поддержка экспортного потенциала субъектов малого предпринимательства в Республике Узбекистан.....	424
Rejapov X.X., Oxunjonova K.K. Ixtisoslashtirilgan savdo majmualarini moliyaviy resurslarini shakllantirish va ishlatish yo‘nalishlari – Bek Baraka savdo majmuasi misolida.....	430
Махкамова Н.С. Роль государственно-частных партнерств (ГЧП) в продвижении устойчивого развития	434
Avilov N., Muhammadova G. Korxonalarda materiallar harakatining auditi va iqtisodiy tahlili.....	441
Abdullayeva R.G., Raxmonova I.S. O‘zbekiston qishloq hududlarida bandlikni ta’minlash holati va rivojlanish tendensiyalari.....	444
Yusupova M.B. Ustama ishlab chiqarish xarajatlarini taqsimlashning ABC usuli.....	447
Toshpo‘latov M.A. Ta’lim loyihalarida moliyaviy mablag‘lardan samarali foydalanishning xususiyatlari...	452
Hamidova Sh., Ahmadaliyeva H. Kapital qo‘yilmalarning samaradorlik tahlili.....	458
Хамракулов С.М. Собственный капитал в функционировании экономических субъектов Республики Узбекистан.....	461
Zayavitdinova N.M. Raqamli platformalar asosida xizmat ko‘rsatish korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	465
Turg‘unov T.S. O‘zbekistonda aholi turmush darajasini statistik taxlil qilishning ahamiyati.....	469
Ботирова З.Қ. Рақамли иқтисодиёт шароитида даромадларни бошқаришнинг хусусиятлари....	475
Бегимова Н.К. Меҳнат бозорида гендер тафовутларининг келиб чиқиш сабаблари.....	481

**SANOAT ISHLAB CHIQARISH KORXONASIDA MEHNATNI NORMALASHTIRISH
MENEJMENTINI TASHKIL ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI**

**СПОСОБЫ ОРГАНИЗАЦИИ И УЛУЧШЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ СТАНДАРТИЗАЦИЕЙ
ТРУДА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА**

**WAYS TO ORGANIZE AND IMPROVE LABOR STANDARDIZATION MANAGEMENT
IN INDUSTRIAL PRODUCTION ENTERPRISES**

Kamilova Anora Nasirovna

Andijon davlat texnika instituti, Iqtisodiyot kafedrası katta o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish menejmentini tashkil etish va uni takomillashtirish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda mehnatni normalashtirish jarayonining nazariy asoslari, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishdagi ahamiyati hamda zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan.

Shuningdek, ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni tashkil etish va normativlarni belgilash orqali resurslardan samarali foydalanish hamda mehnat unumdorligini oshirish mexanizmlari aniqlangan.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, raqamli texnologiyalar va zamonaviy menejment usullarini joriy etish mehnatni normalashtirish tizimini yanada takomillashtirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: mehnatni normalashtirish, sanoat korxonasi, mehnat unumdorligi, menejment, ishlab chiqarish samaradorligi, boshqaruv.

В данной статье анализируются вопросы организации и совершенствования управления стандартизацией труда на промышленных производственных предприятиях. Исследование рассматривает теоретические основы процесса стандартизации труда, его значение для повышения эффективности производства и возможности применения современных методов управления. Также определены механизмы эффективного использования ресурсов и повышения производительности труда посредством организации труда и установления стандартов на производственных предприятиях. По результатам исследования обосновывается, что внедрение цифровых технологий и современных методов управления будет способствовать дальнейшему совершенствованию системы стандартизации труда.

Ключевые слова: стандартизация труда, промышленное предприятие, производительность труда, управление, эффективность производства, менеджмент.

This article analyzes the issues of organizing and improving labor standardization management in industrial production enterprises. The study examines the theoretical foundations of the labor standardization process, its importance in increasing production efficiency, and the possibilities of using modern management methods. It also identifies mechanisms for the effective use of resources and increasing labor productivity through the organization of labor and setting standards in production enterprises. According to the results of the study, it is substantiated that the introduction of digital technologies and modern management methods will serve to further improve the labor standardization system.

Keywords: labor standardization, industrial enterprise, labor productivity, management, production efficiency, management.

Sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnat resurslaridan samarali foydalanish iqtisodiy rivojlanish va korxonalar raqobatbardoshligini ta’minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Ishlab chiqarish jarayonining samaradorligi ko‘p jihatdan mehnatni to‘g‘ri tashkil etish, ish vaqtini oqilona taqsimlash hamda mehnat jarayonlarini ilmiy asosda normalashtirish darajasiga bog‘liqdir. Mehnatni normalashtirish ishlab chiqarish jarayonining muhim boshqaruv instrumenti bo‘lib, u ish jarayonlarining optimal davomiyligini aniqlash, mehnat unumdorligini oshirish hamda ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Korxonalarda mehnatni normalashtirish tizimi ishlab chiqarish jarayonlarining samarali tashkil etilishiga, ishchi kuchidan oqilona foydalanishga va ishlab chiqarish quvvatlarining to‘liq ishga solinishiga yordam beradi. Ilmiy asoslangan mehnat normalari ishlab chiqarish jarayonlarini rejalashtirish, ish jarayonlarini muvofiqlashtirish hamda xodimlar faoliyatini samarali boshqarishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, mehnat normalari ishchilarning ish yuklamasini to‘g‘ri taqsimlash, ish vaqtini tejash va ishlab chiqarish jarayonida ortiqcha yo‘qotishlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda iqtisodiyotning globallasuvi va texnologik taraqqiyot sanoat korxonalarida boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilishni talab qilmoqda. Zamonaviy ishlab chiqarish sharoitida korxonalar raqobatbardoshligini ta‘minlash uchun mehnat jarayonlarini takomillashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish zarur. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar, axborot tizimlari va avtomatlashtirilgan boshqaruv mexanizmlaridan foydalanish mehnat jarayonlarini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi.

Shu bilan birga, sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini takomillashtirish inson kapitalini rivojlantirish bilan ham bevosita bog‘liqdir. Xodimlarning kasbiy malakasini oshirish, zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda mehnat motivatsiyasini kuchaytirish ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Malakali va tajribali kadrlar mehnat jarayonlarini samarali tashkil etish, ishlab chiqarish operatsiyalarini tez va sifatli bajarish hamda korxonaning umumiy faoliyat ko‘rsatkichlarini yaxshilashda muhim rol o‘ynaydi.

Shuningdek, mehnatni normalashtirish tizimini samarali tashkil etish korxona boshqaruvining strategik yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mehnat normalari ishlab chiqarish jarayonlarini rejalashtirish, ish jarayonlarini optimallashtirish hamda ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishni ta‘minlaydi. Shu sababli sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini muntazam ravishda tahlil qilish, uni zamonaviy boshqaruv usullari asosida takomillashtirib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish menejmentini tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlarini o‘rganish hamda uni takomillashtirish yo‘llarini ilmiy asosda tahlil qilishdan iboratdir. Tadqiqot jarayonida mehnatni normalashtirish tizimining ishlab chiqarish samaradorligiga ta‘siri o‘rganilib, korxonalarda ushbu tizimni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida mehnatni normalashtirish menejmentini tashkil etish va uni takomillashtirish masalalarini chuqur o‘rganish uchun bir qator ilmiy tadqiqot usullaridan kompleks ravishda foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy, tahliliy va empirik yondashuvlarni o‘z ichiga oladi.

Avvalo, nazariy tahlil usuli yordamida mehnatni normalashtirish tizimining ilmiy asoslari o‘rganildi. Bu jarayonda iqtisodiyot, menejment va mehnatni tashkil etish sohasiga oid ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, ilmiy maqolalar hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan e‘lon qilingan tadqiqot materiallari tahlil qilindi. Ushbu usul orqali mehnatni normalashtirishning iqtisodiy mazmuni, uning ishlab chiqarish samaradorligiga ta‘siri va zamonaviy boshqaruv tizimidagi o‘rni aniqlab olindi.

Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez usullaridan ham keng foydalanildi. Tahlil usuli yordamida sanoat korxonalarida mehnat jarayonlarini tashkil etish, ish vaqtining taqsimlanishi, mehnat unumdorligi ko‘rsatkichlari hamda ishlab chiqarish samaradorligiga ta‘sir etuvchi omillar alohida-alohida o‘rganildi. Sintez usuli orqali esa olingan ma‘lumotlar umumlashtirilib, mehnatni normalashtirish tizimini takomillashtirish bo‘yicha umumiy xulosalar ishlab chiqildi.

Shuningdek, taqqoslash (komparativ) usuli yordamida turli sanoat korxonalarida mehnatni tashkil etish va normalashtirish tajribasi o‘rganildi. Bu usul orqali turli korxonalarda qo‘llanilayotgan

mehnat me'yorlari, ish jarayonlarini tashkil etish usullari hamda boshqaruv mexanizmlari o'zaro solishtirildi. Natijada samarali va samarasi past bo'lgan mehnatni tashkil etish usullari aniqlanib, eng maqbul yondashuvlar ajratib olindi. Tadqiqotda iqtisodiy-statistik tahlil usuli ham muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu usul yordamida mehnat unumdorligi, ish vaqtidan foydalanish darajasi, ishlab chiqarish hajmi va boshqa iqtisodiy ko'rsatkichlar tahlil qilindi. Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish orqali mehnatni normalashtirish tizimining ishlab chiqarish samaradorligiga ta'siri baholandi. Bu jarayonda o'rtacha ko'rsatkichlar, nisbiy ko'rsatkichlar va dinamik tahlil usullaridan foydalanildi.

Bundan tashqari, kuzatish va amaliy tahlil usullari yordamida sanoat korxonalarida mehnat jarayonlarining real holati o'rganildi. Ishlab chiqarish jarayonida ishchilarning faoliyati, texnologik jarayonlar va ish vaqtining sarflanishi kuzatildi. Bu esa mehnat me'yorlarini belgilash va ularni optimallashtirish imkoniyatlarini aniqlashga yordam berdi.

Tadqiqot davomida tizimli yondashuv usuli ham qo'llanildi. Mazkur usul orqali mehnatni normalashtirish tizimi korxona boshqaruvining muhim tarkibiy qismi sifatida kompleks ravishda o'rganildi. Bu yondashuv mehnatni tashkil etish, ishlab chiqarish jarayonlari va boshqaruv mexanizmlarini o'zaro bog'liq holda tahlil qilish imkonini berdi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida xalqaro tajribani o'rganish usuli ham qo'llanildi. Rivojlangan davlatlar sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimi, zamonaviy menejment usullari hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish tajribasi o'rganilib, ularni mahalliy korxonalar faoliyatiga moslashtirish imkoniyatlari tahlil qilindi.

Ushbu metodlar majmuasi tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi va ishonchligini ta'minlashga xizmat qildi hamda sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish menejmentini takomillashtirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqishga imkon berdi.

Tadqiqot natijalari sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimi ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. O'tkazilgan tahlillar shuni tasdiqladiki, mehnat jarayonlarini ilmiy asosda normalashtirish ish vaqtining oqilona taqsimlanishini ta'minlaydi, ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligini kuchaytiradi hamda korxona resurslaridan samarali foydalanishga imkon yaratadi.

Tadqiqot davomida sanoat korxonalarida mehnatni tashkil etish jarayoni tahlil qilinganda, ayrim korxonalarda mehnat me'yorlari yetarli darajada ilmiy asoslanmaganligi, ish jarayonlarining aniq rejalashtirilmaganligi va ishlab chiqarish jarayonida ortiqcha vaqt yo'qotishlari mavjudligi aniqlangan. Bu esa ishlab chiqarish samaradorligining pasayishiga hamda mehnat unumdorligining yetarli darajada oshmasligiga olib kelishi mumkin.

Tahlil natijalariga ko'ra, mehnatni normalashtirish tizimini samarali tashkil etish quyidagi natijalarga erishishga imkon beradi:

- ish vaqtining yo'qotilishini kamaytirish va ish jarayonlarini optimallashtirish;
- mehnat unumdorligini oshirish va ishlab chiqarish hajmini ko'paytirish;
- ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish;
- xodimlarning ish samaradorligini oshirish va ularning motivatsiyasini kuchaytirish;
- korxona faoliyatining iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilash.

Tadqiqot jarayonida ishlab chiqarish jarayonlarini chuqur tahlil qilish orqali mehnat me'yorlarini belgilash muhimligi aniqlandi. Mehnat me'yorlari texnologik jarayonlarning xususiyatlari, ishlab chiqarish sharoitlari, ishchilarning malaka darajasi va foydalanilayotgan texnika hamda texnologiyalar asosida belgilanganda ishlab chiqarish samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

Shuningdek, natijalar sanoat korxonalarida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish mehnatni normalashtirish tizimini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Xususan, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, raqamli monitoring tizimlari va ishlab chiqarishni boshqarish dasturlaridan foydalanish ish vaqtining aniq hisobini yuritish, ishlab chiqarish jarayonlarini real vaqt rejimida nazorat qilish hamda mehnat jarayonlarini optimallashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, tadqiqot natijalari xodimlarning malakasini oshirish hamda ularning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish mehnatni normalashtirish tizimining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Malakali xodimlar ishlab chiqarish jarayonlarini tez va sifatli bajaradi, bu esa mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, ishlab chiqarish jarayonida mehnatni tashkil etishning zamonaviy usullaridan foydalanish ham muhim natijalarni ta’minlaydi. Masalan, ish jarayonlarini optimallashtirish, ishlab chiqarish operatsiyalarini standartlashtirish, ish joylarini ergonomik jihatdan to’g’ri tashkil etish va samarali boshqaruv tizimini joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish menejmentini ilmiy asosda tashkil etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, korxona xarajatlarini kamaytirish hamda raqobatbardoshlikni kuchaytirishning muhim omili hisoblanadi. Shu sababli korxonalarda mehnatni normalashtirish tizimini muntazam ravishda takomillashtirib borish zarur.

Sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini takomillashtirish ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatadiki, mehnat jarayonlarini ilmiy asosda tashkil etish korxona faoliyatining iqtisodiy samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Mehnatni normalashtirish tizimi nafaqat ish vaqtini oqilona taqsimlashga, balki ishlab chiqarish jarayonlarini samarali boshqarishga ham xizmat qiladi.

Muhokama natijalariga ko’ra, sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini takomillashtirishda zamonaviy menejment yondashuvlaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Xususan, strategik boshqaruv, sifat menejmenti tizimi va innovatsion boshqaruv usullaridan foydalanish mehnat jarayonlarini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Bu esa ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligini ta’minlash, ish vaqtini tejash hamda ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga yordam beradi.

Shuningdek, sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini rivojlantirishda raqamli texnologiyalar muhim rol o’ynaydi. Raqamli boshqaruv tizimlari, ishlab chiqarishni monitoring qilish dasturlari va avtomatlashtirilgan hisob tizimlari ish jarayonlarini real vaqt rejimida nazorat qilish imkonini yaratadi. Bu esa ish vaqtining aniq hisobini yuritish, ishlab chiqarish jarayonlarida yuzaga keladigan muammolarni tezkor aniqlash hamda ularni bartaraf etishga yordam beradi.

Bundan tashqari, mehnatni normalashtirish tizimini takomillashtirishda inson kapitalining rivojlanishi ham muhim ahamiyatga ega. Xodimlarning malakasini oshirish, kasbiy ko’nikmalarini rivojlantirish va ularni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga o’rgatish ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Malakali xodimlar ishlab chiqarish jarayonlarini tez va sifatli bajaradi, bu esa mehnat unumdorligini oshirishga olib keladi.

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, korxonalarda mehnatni normalashtirish tizimi samarali tashkil etilganda ishlab chiqarish jarayonlari yanada barqaror bo’ladi. Bu esa ishlab chiqarish hajmini oshirish, mahsulot tannarxini kamaytirish hamda korxona raqobatbardoshligini kuchaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, ilmiy asoslangan mehnat normalari xodimlar o’rtasida mehnat taqsimotini to’g’ri tashkil etish, ish yuklamasini muvozanatlashtirish va ishlab chiqarish jarayonlarining samarali boshqarilishini ta’minlaydi.

Muhokama natijalari shuni ko’rsatadiki, sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini takomillashtirish uchun quyidagi yo’nalishlarga alohida e’tibor qaratish zarur:

- ishlab chiqarish jarayonlarini chuqur tahlil qilish va ilmiy asoslangan mehnat me’yorlarini ishlab chiqish;

- zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish;
- ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamlashtirish;
- xodimlarning malakasini muntazam oshirib borish;
- ishlab chiqarish jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish menejmentini zamonaviy talablar asosida rivojlantirish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish hamda korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta’minlashda muhim omil ekanligini ko’rsatadi. Shu sababli mehnatni normalashtirish tizimini doimiy ravishda takomillashtirib borish va uni zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiya qilish zarur.

Xulosa qilib aytganda, sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish menejmentini samarali tashkil etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona

foydalanish hamda korxona faoliyatining iqtisodiy natijalarini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Mehnatni normalashtirish tizimi ishlab chiqarish jarayonlarini tartibga solish, ish vaqtini optimal taqsimlash hamda ishchi kuchidan samarali foydalanishni ta'minlash orqali korxonaning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mehnat jarayonlarini ilmiy asosda tashkil etish va mehnat normalarini to'g'ri belgilash ishlab chiqarish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ilmiy asoslangan mehnat normalari ishchilarning ish yuklamasini muvozanatlashtirish, ishlab chiqarish operatsiyalarini optimallashtirish hamda ish vaqtining samarasiz sarflanishini kamaytirishga imkon yaratadi. Bu esa o'z navbatida mehnat unumdorligining oshishiga, ishlab chiqarish hajmining ko'payishiga va mahsulot tannarxining kamayishiga olib keladi.

Shuningdek, sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini takomillashtirish zamonaviy boshqaruv yondashuvlari va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bilan chambarchas bog'liqdir. Ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, raqamli monitoring tizimlaridan foydalanish hamda ishlab chiqarish jarayonlarini real vaqt rejimida nazorat qilish mehnat jarayonlarini samarali boshqarishga imkon beradi. Bu esa ishlab chiqarish jarayonlarining aniqligi va tezkorligini oshirib, korxonaning umumiy iqtisodiy samaradorligini yaxshilaydi.

Bundan tashqari, mehnatni normalashtirish tizimini samarali tashkil etishda inson kapitalining rivojlanishi ham muhim omil hisoblanadi. Xodimlarning malakasini oshirish, ularning kasbiy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish hamda mehnat motivatsiyasini kuchaytirish ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Malakali kadrlar ishlab chiqarish jarayonlarini sifatli va tezkor bajarishi natijasida korxona faoliyatining umumiy ko'rsatkichlari yaxshilanadi. Shu bilan birga, sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini doimiy ravishda takomillashtirib borish zarur. Bu jarayonda ishlab chiqarish jarayonlarini muntazam tahlil qilish, zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanish, ilg'or xalqaro tajribani o'rganish hamda uni mahalliy sharoitlarga moslashtirish muhim ahamiyatga ega.

Kelgusida sanoat korxonalarida mehnatni normalashtirish tizimini rivojlantirish uchun quyidagi yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir:

- ishlab chiqarish jarayonlarini chuqur tahlil qilish va ilmiy asoslangan mehnat me'yorlarini ishlab chiqish;

- ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamlashtirish;
- zamonaviy menejment va boshqaruv texnologiyalarini joriy etish;
- xodimlarning kasbiy malakasini muntazam oshirib borish;
- innovatsion yondashuvlar asosida ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish.

Umuman olganda, sanoat ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni normalashtirish menejmentini takomillashtirish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash hamda uning raqobatbardoshligini kuchaytirishda muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Shu sababli ushbu tizimni zamonaviy texnologiyalar va ilmiy yondashuvlar asosida rivojlantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Smith A. The Wealth of Nations. London: W. Strahan and T. Cadell, 1776.
2. Taylor F.W. The Principles of Scientific Management. New York: Harper & Brothers, 1911.
3. Drucker P.F. Management: Tasks, Responsibilities, Practices. New York: Harper & Row, 1973.
4. Armstrong M. A Handbook of Human Resource Management Practice. London: Kogan Page, 2014.
5. Robbins S.P., Coulter M. Management. New Jersey: Pearson Education, 2018.
6. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. Economics. New York: McGraw-Hill Education, 2010.
7. OECD. Digital Transformation in Industry. Paris: OECD Publishing, 2019.
8. World Bank. World Development Report: Digital Dividends. Washington DC: World Bank, 2016.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmon. Toshkent, 2022.
10. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti. Toshkent: O'zbekiston, 2019.